

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ І. І. МЕЧНИКОВА
ФІЛОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ ТА КОМПАРАТИВІСТИКИ

ЛІТЕРАТУРОЗНАВСТВО В КОНТЕКСТІ ГУМАНІТАРИСТИКИ

Електронні методичні вказівки для підготовки
до аудиторних занять
для студентів 1-го курсу очної та заочної форм навчання
філологічного факультету
другого (магістерського) рівня вищої освіти
спеціальності 035 Філологія
спеціалізації 035.01 Українська мова та література

ОДЕСА
Астропринт

2023

**УДК 82.0:172.16(072)
Л642**

Укладачі:

Н. П. Малютіна, д. філол. н., професор, професор кафедри української літератури та компаративістики Одеського національного університету імені І. І. Мечникова;

Т. М. Шевченко, д. філол. н., професор, завідувач кафедри української літератури та компаративістики Одеського національного університету імені І. І. Мечникова

Рецензенти:

В. Б. Мусій, д. філол. н., професор, професор кафедри української літератури та компаративістики Одеського національного університету імені І. І. Мечникова;

М. Г. Якубовська, к. філол. н., доц.т, доцент кафедри інформаційної діяльності та медіа-комунікацій Національного університету «Одеська політехніка»

*Рекомендовано до друку
вченою радою філологічного факультету ОНУ імені І. І. Мечникова
(протокол № 7 від 29 травня 2023 року)*

Літературознавство в контексті гуманітаристики [Електронний Л642 ресурс] : електронні методичні вказівки для підготовки до аудиторних занять студентів очної та заочної форм навчання філологічного факультету другого (магістер.) рівня вищої освіти спеціальності 035 Філологія спеціалізації 035.01 Українська мова та література / упоряд. Н. П. Малютіна, Т. М. Шевченко. — Одеса : Астропринт, 2023. — 19 с. — 0,4 МБ.

Методичні вказівки спрямовані на організацію лекцій і практичних занять з курсу «Літературознавство в контексті гуманітаристики». Передбачено тематику лекційних і практичних занять, питання, що виносяться на обговорення, зразки тестових завдань, рекомендований список основної і додаткової літератури. Адресовано студентам філологічних спеціальностей.

УДК 82.0:172.16(072)

ЗМІСТ

Загальні відомості.....	4
Зміст навчальної дисципліни.....	5
Тематика лекцій.....	7
Тематика практичних занять.....	9
Зразки тестів для перевірки знань.....	11
Питання для контролю знань.....	13
Рекомендована література.....	15

ЗАГАЛЬНІ ВІДОМОСТІ

Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета – ознайомити здобувачів освіти із засадами здобутків сучасної літературознавчої думки початку ХХІ століття в контексті гуманітаристики.

Завдання навчальної дисципліни «Літературознавство в контексті гуманітаристики» полягає в: усвідомленні взаємозв'язків між літературознавством і гуманітарними науками; ознайомленні із загальними закономірностями взаємовпливу літературознавства і філософії, історії, соціології, культурології, лінгвістики, герменевтики, семіотики тощо; орієнтуванні студентів щодо позиціонування сучасного літературознавства в гуманітаристиці, міждисциплінарних зв'язках.

У результаті навчання студенти повинні

знати:

- зміст напрямів літературознавства в сучасній філології з погляду гуманітаристики,
- шляхи виходу за межі лінійного прочитання твору та виявлення універсального сенсу подій та характерів у художньому творі;
- стан розвитку сучасних напрямів і методів літературознавства у світі з погляду взаємовпливів та інтерференції гуманітарних наук;
- найновіші напрями літературознавчих досліджень у контексті гуманітаристики.

вміти:

- усвідомлювати механізми взаємовпливів гуманітарних наук;
- застосовувати весь спектр методології літературознавчого аналізу, запозиченого з інших гуманітарних дисциплін;
- застосовувати у власній дослідницькій практиці відповідні знання щодо специфіки впливів гуманітарних дисциплін на літературознавство.

ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий модуль 1

Літературознавство в системі гуманітарних наук

Тема 1. Гуманітаристика як складник системи «наука». Розрізнення наук за характером пізнання, спрямованості. Інтерсуб'єктні відносини в гуманітарних науках.

Тема 2. Галузі знання постнекласичного етапу розвитку науки, котрі мають міждисциплінарний характер. Ознаки постнекласичної науки. Міждисциплінарність як особливість сучасного етапу розвитку науки.

Тема 3. Гуманітаристика в ситуації антропологічного зсуву в науці. Вимисел як об'єкт літературної антропології. Вивчення тілесності природничими і гуманітарними науками.

Тема 4. Гуманітаристика і формування нової культуроцентричної дослідницької парадигми. Контури нової соціально-гуманітарної парадигми: інтеграція природничих і соціогуманітарних наук, впровадження ідей синергетики, системності, цілісності.

Змістовий модуль 2

Текст як об'єкт філолософії, культурології, філології

Тема 5. Текстоцентризм сучасної гуманітаристики. Структуроцентризм, мотивний аналіз, класичний психоаналіз, неоміфологізм. Текст як культура, оскільки вона співвідноситься з усвідомленим досвідом.

Тема 6. Види текстів. Ознаки тексту. Художній текст і твір. Контекст і підтекст. Паратекстуальні елементи твору. Інтертекстуальність як складник літературного процесу.

Тема 7. Категорія «діалог» в сучасній гуманітаристиці. Дослідники про чуже слово як авторитарне та переконливе. Дослідники про діалог і діалогічні відносини. Дослідники про діалог у літературі і літературознавстві.

Тема 8. Імагологія як шлях до вивчення діалогічності в літературі.
Імагологія як галузь компаративістики. Міждисциплінарний характер імагології. Феномен «іншого». Герой у ситуації відчуження.

ТЕМАТИКА ЛЕКЦІЙ

Лекція 1. Гуманітаристика як складник системи «наука».

1. Розрізнення наук за характером пізнання, спрямованості.
2. Інтерсуб'єктні відносини в гуманітарних науках.
3. Інтердисциплінарний характер сучасних досліджень
4. Феномен культурного повороту

Лекція 2. Галузі знання постнекласичного етапу розвитку науки, котрі мають міждисциплінарний характер.

1. Ознаки постнекласичної науки.
2. Міждисциплінарність як особливість сучасного етапу розвитку науки.
3. Полівекторний характер сучасних досліджень.

Лекція 3. Гуманітаристика в ситуації антропологічного зсуву в науці.

1. Вимисел як об'єкт літературної антропології.
2. Вивчення тілесності природничими і гуманітарними науками.
3. Антропологічний поворот у культурі.

Тема 4. Гуманітаристика і формування нової культуроцентричної дослідницької парадигми.

1. Контури нової соціально-гуманітарної парадигми: інтеграція природничих і соціогуманітарних наук, впровадження ідей синергетики, системності, цілісності.
2. Специфіка гуманітарних досліджень як системи.
3. Поняття культурного повороту

Лекція 5. Текстоцентризм сучасної гуманітаристики.

1. Структуроцентризм, мотивний аналіз, класичний психоаналіз, неоміфологізм.
2. Текст як культура, оскільки вона співвідноситься з усвідомленим досвідом.
3. Лінгвістичний поворот
4. Перекладацький поворот

Лекція 6. Види текстів. Ознаки тексту. Художній текст і твір.

1. Контекст і підтекст.
2. Паратекстуальні елементи твору.
3. Інтертекстуальність як складник літературного процесу.

Лекція 7. Категорія «діалог» в сучасній гуманітаристиці.

1. Поняття чужого слова як авторитарного та переконливого.
2. Дослідники про діалог і діалогічні відносини.
3. Дослідники про діалог у літературі і літературознавстві в Україні
4. Медійний поворот у культурі

Лекція 8. Імагологія як шлях до вивчення діалогічності в літературі.

1. Імагологія як галузь компаративістики.
2. Міждисциплінарний характер імагології.
3. Феномен «іншого». Герой у ситуації відчуження.

ТЕМАТИКА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Заняття 1 (2 год)

1. Гуманітаристика і масова література в контексті теоретичних підходів 2 пол. XX ст.
2. Гуманітаристика і оновлення канону світової літератури та жанрове письменство
3. Феномен гуманітаристики та культурного повороту

Основна література:1,7,9

Додаткова:2,10

Заняття 2 (2 год)

1. Новий історизм як перспектива українського літературознавства
2. Гуманітаристика і постколоніальні студії в контексті українського літературознавства
3. Постколоніальний поворот у культурі

Основна література:2,9,

Додаткова:3,5

Заняття 3 (2 год)

1. Гуманітаристика і рецепція новітніх методів в українському літературознавстві
2. Академічне письмо та науково-популярна інтерпретація
3. Лінгвістичний поворот
4. Перекладацький поворот
5. Наративний поворот

Основна література:1,8,9,

Додаткова:4,6

Заняття 4 (2 год)

1. Сучасна теорія та «новоісторичний поворот» 80-их рр. XX ст

2. Гуманітаристика і розвиток феміністичної критики. Гендерні студії
3. Феміністичний поворот
Основна література:2,9
Додаткова:8,10

Заняття 5 (2 год)

1. Гуманітаристика і постколоніальна критика та тенденції неокolonіалізму.
2. Методологічні проблеми сучасних літературознавчих студій
3. Перспективи літературознавчих студій
Основна література:2,10
Додаткова:3,6

ЗРАЗКИ ТЕСТІВ ДЛЯ ПЕРЕВІРКИ ЗНАНЬ

1. Перформативний поворот у гуманітаристиці передбачає:
  - а) вивчення слова як дії;
  - б) вивчення модусу процесуальності;
  - в) вивчення агенції творчої контингентності;
  - г) усі відповіді є правильними.

2. Іконічний поворот у гуманітаристиці передбачає:
  - а) візуальність, яка має тенденцію до міфічності і всеохопності
  - б) вивчення образів, медіа і поглядів, який виявляє у їхній взаємодії конкретні історичні маніфестації різних відносин;
  - в) нерівність суб'єктів у взаємодії із образами (репрезентаціями, результатами конструювання поглядів тощо)
  - г) усі відповіді є правильними.

3. Ознаки наративного повороту в лінгвістиці та літературознавстві:
  - а) синергетика і міждисциплінарність
  - б) застосування інструментарію соціології, антропології, філософії, психології
  - в) перегляд засобів втілення оповідача і розповідача
  - г) усі відповіді є правильними

4. Медійний поворот став наслідком:
  - а) лінгвістичного повороту;
  - б) наративного повороту;
  - в) іконічного повороту;
  - г) перформативного повороту

5. Просторовий поворот — це
  - а) інтелектуальна течія в соціальних науках та гуманітаристиці, яка зосереджує свою увагу на вивченні простору, формуванні уявлення про нього.
  - б) вивчення хронотопу як системного явища;
  - в) те саме, що й вивчення географії у контексті різних гуманітарних наук
  - г) тут немає правильної відповіді.

6. У сучасному гуманітарному просторі набувають популярності
  - а) онтологічний, лінгвістичний повороти;
  - б) перформативний і медіальний;
  - в) антропологічний і риторичний;

- г) усі відповіді є правильними.
7. Термін «лінгвістичний поворот» уперше використав:
- а) Г. Бергман;
  - б) Д. Брахман-Медик;
  - в) М. Фуко;
  - г) тут немає правильної відповіді
8. Лінгвістичний поворот став прототипом для
- а) антропологічного повороту;
  - б) медіального повороту;
  - в) іконічного повороту;
  - г) усі відповіді є правильними.
9. Суть візуального повороту – це:
- а) влада тексту змінюється на владу картинки;
  - б) влада ідеологем змінюється владою ієрогліфем;
  - в) на зміну ідеології приходить гламур – глянцева картинка, що вказує як жити;
  - г) усі відповіді є правильними.
10. Ознаки постнекласичного етапу розвитку науки:
- а) міждисциплінарність;
  - б) проникнення гуманітарних знань у негуманітарні;
  - в) проникнення негуманітарних знань у гуманітарні;
  - г) усі відповіді є правильними.
11. Контури нової соціально-гуманітарної парадигми містять:
- а) інтеграцію природничих і соціогуманітарних наук,
  - б) впровадження ідей синергетики,
  - в) впровадження ідей системності, цілісності,
  - г) усі відповіді є правильними.
12. Імагологія вивчає:
- а) образи;
  - б) можливості передачі літературних образів при перекладі з однієї мови на іншу;
  - в) погляди Х. Дізерінка, Ж. Леерссена, Ж.-М. Мура, Д.-А. Пажо, М. Фішера
  - г) усі відповіді є правильними.

ПИТАННЯ ДЛЯ КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ

1. Основні тенденції літературознавства початку ХХІ ст. в контексті гуманітаристики
2. Культурно-історичний метод і гуманітаристика
3. Герменевтика. Феноменологія. Рецептивна естетика на поч. ХХІ ст.
4. Традиції теоретичної і історичної поетики на поч. ХХІ ст. і гуманітаристика
5. Ритуально-міфологічні дослідження поч. ХХІ ст. і гуманітаристика
6. Феміністична критика. Постколоніальна критика. Новий історизм в контексті гуманітаристики
7. Гуманітаристика і соціологічний метод у літературознавстві.
8. Екокритика. Наратологія
9. Лінгвістично орієнтована критика.
10. Семіотичні дослідження.
11. Схарактеризуйте розвиток французької феміністичної теорії другої хвилі.
12. Окресліть коло феміністичних ідей праць Ю. Крістевої.
13. Якими є головні тези праці Е. Сіксу «Сміх медузи»?
14. Окресліть коло ідей головних праць американського радикального фемінізму 2 пол. ХХ ст.
15. Якими є головні тези праці К. Міллетт «Сексуальна політика»?
16. Що таке гендерне прочитання? Якими є його відмінності від феміністичного підходу?
17. Що таке квір-студії? Хто головні теоретики цього напрямку?
18. Якими є головні тези праці Е. Седжвік Кософскі «Епістемологія комірчини»?
19. Якими є головні тези праці Дж. Доллімора «Сексуальне дисидентство»?

20. Що таке постколоніальна критика? Хто головні теоретики цього напрямку?

21. Якими є головні тези праці Е. Саїда «Орієнталізм»?

22. Схарактеризуйте нову хвилю постколоніальної критики наприкінці ХХ ст.

23. Якими є головні тези праці Б. Ешкрофта «Імперія пише у відповідь»?

24. Спільні долі наративізму та Гейдена Вайта

25. Місце Франка Анкерсмита в наративістській філософії історії.

26. Парадигматична прогалина у сучасній гуманітаристиці

27 У напрямку до неантропоцентричної та багатовидової історії

28. Якої методології потребує сучасна гуманітаристика?

29. Деколонізація східноєвропейської гуманітаристики.

30. Перспективи літературознавства в контексті гуманітаристики

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Бовсунівська Т. Когнітивна жанрологія і поетика : монографія. Київ : ВПЦ «Київ. ун-т», 2010. 180 с.
2. Висоцька Н. Єдність множинного. Американська література кінця ХХ – початку ХХІ ст. у контексті культурного плюралізму. Київ : Вид. центр КНЛУ, 2010. 456 с.
3. Гундорова Т. І. Післячорнобильська бібліотека. Український літературний постмодернізм. Вид. 2-е, випр. і доп. Київ : Критика, 2013. 344 с.
4. Гундорова Т. Транзитна культура. Симптоми постколоніальної травми: статті та есеї. Київ : Грані-Т, 2013. 275 с.
5. Гундорова Т., Матусяк А. Постколоніалізм. Генерації. Культура. Київ: Лаурис, 2014. 336 с.
6. Доманська Е. Історія та сучасна гуманітаристика: дослідження з теорії знання про минуле. Київ : Ніка-Центр, 2012. 264 с.
7. Козлик І. Літературознавчий аналіз художнього тексту / твору в умовах сучасної міжнаукової та міжгалузевої взаємодії. Vychází péčí Středoevropského centra slovanských studií ve spolupráci s Českou asociací slavistů a Ústavem slavistiky Filozofické fakulty Masarykovy univerzity. Brno, 2020. 238 с.
8. Пронкевич О. Онтологія літератури в сучасних комунікативних умовах : монографія. Миколаїв : Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2016. 284 с.
9. Kaczorowski J. Elementy zarysu dziejów metodologii badań literackich, Warszawa: Wyd. Naukowe UKSW, 2011. 248 s.
10. Dybel P. Oblicza hermeneutyki, Kraków : Universitas, 2012. 128 с.

Допоміжна

1. Безпечний І. Теорія літератури. Київ : Просвіта, 2010. 388 с.
2. Білоус П. В. Вступ до літературознавства : навчальний посібник. Київ : ВЦ «Академія», 2011. 336 с.
3. Білоус П. В. Теорія літератури. Навчальний посібник. Київ : Академвидав, 2013. 328 с.
4. В'язовський Г. А. Творчий процес. Психологія творчості. Книга на пошану пам'яті Григорія Андрійовича В'язовського. Одеса : Друкарський дім Південь друк, 2010. 335 с.
5. Моренець В. П. Оксиморон: Літературознавчі статті, дослідження, есеї. Київ : Медіа Груп, 2010. 528 с.
6. Сторі Дж. Теорія культури та масова культура. Харків : Акта, 2010. 357 с.
7. Фізер І. Філософія літератури. Київ : НаУКМА ; Аграр Медіа Груп, 2012. 217 с.
8. Шляхова Н. М. Еволюція форм художнього узагальнення: навчальний посібник. Вид. друге, доповн. Одеса : Астропринт, 2011. 152 с.
9. Шляхова Н. М. Філософсько-філологічна концепція тексту М. Бахтіна. Проблеми сучасного літературознавства. Одеса : Астропринт, 2013. Вип. 17. С. 26-35.
10. Юрчук О. У тіні імперії. Українська література у світлі постколоніальної теорії. Київ : ВЦ «Академія», 2013. 224 с.
11. Малютіна Н., Нечиталюк І. Перформативні практики: досвід осмислення : монографія / Наталя Малютіна, Ірина Нечиталюк. Одеса: Астропринт, 2021. 184 с.
12. Maliutina N. Соціо-культурні виміри проекту життя Михайла Коцюбинського [Рец. Я. Поліщук, Краса у вимірах буття. Roznań, 2021. Bibliotekarz Podlaski. 2022. № 16. С. 363-371.

13. Maliutina N. Doświadczenie jako zjawisko/przedmiot performatywnego potencjału w dramaturgii współczesnej w: Świat wewnątrz nas. Tom 1: Ekspresja doświadczenia/red.nauk. A. Gałkowska i M. Stanisław, Rzeszów, 2019. S. 226-239.
14. Сінченко О. Д. Комунікативні стратегії в теорії літератури: автор, текст, читач: навчальний посібник. Київ : Логос, 2015. 170 с.

Електронні інформаційні ресурси

Енциклопедичний вісник України.

<https://evu.encyclopedia.kyiv.ua/doi/10.37068/evu.12.3.pdf>

Корисні джерела з літературознавства. <http://papusha.at.ua/index/0-6>

Літературознавчі терміни URL: <https://literarydevices.net/literary-devices/>

Бібліотека ОНУ <http://lib.onu.edu.ua/>

Навчальне видання

Літературознавство в контексті гуманітаристики

Електронні методичні вказівки для підготовки до
аудиторних занять

для студентів 1-го курсу очної та заочної форм навчання
філологічного факультету
другого (магістерського) рівня вищої освіти
спеціальності 035 Філологія
спеціалізації 035.01 Українська мова та література

Електронне практичне видання

Укладачі

Малютіна Наталія Павлівна
Шевченко Тетяна Миколаївна

В авторській редакції

Затвердж. авт. 30.05.2023. Шрифт Times New Roman.
Системні вимоги: операційна система сумісна з програмним забезпеченням
для читання файлів формату PDF.
Обсяг 0,4 МБ. Зам. № 445.

Видавець та виготовлювач
Видавництво і друкарня «Астропринт»
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 1373 від 28.05.2003 р.
65091, м. Одеса, вул. Розумовська, 21, Україна
Тел.: (0482) 37-14-25, 33-07-17 (048) 7-855-855, e-mail:
astro_print@ukr.net www.astroprint.ua; www.stranichka.in.ua